

Maandag 21 augustus 1916 – ochtendeditie

Londen, 19 augustus. Officieel. De artillerie van de vijand bombardeerde ons ten oosten van Vierstraat tot het kanaal Ieper-Komen en in de buurt van heuvel 60 en de Verbrande Molen.

Brusselsche dietetiek (KVdW).

Brussel, 15 augustus.

Gij weet even goed als ik - hetgeen wil zeggen, dat ik er niet meer van weet dan gij, - gij weet, dat Scandinavische socialisten onlangs, via Duitsland, Brussel hebben bezocht. Te Brussel moeten zij allerlei aangename indrukken hebben opgedaan, waaronder in de eerste plaats gastronomische. In Brussel eet men tegenwoordig helemaal niet slecht, hebben zij verklaard; heel wat beter zelfs dan, bijvoorbeeld, te Berlijn. Dat vleiend oordeel over de Brusselse oorlogskeuken, is niet louter Scandinavisch: enkele weken geleden had ik het genoeg hier in een restaurant te dineren met neutrale journalisten, dagbladcorrespondenten wiens gewoon verblijf Berlijn is, en ook dezen verwonderden er zich over, dat men nog zoveel, en in zulke overvloed, krijgen kon, wat in de Duitse hoofdstad heel wat schaarser, laat staan duurder was. En ik zelf, die sedert de oorlog had afgezien van dinertjes in restaurants, ik moet bekennen, dat ik wel wat verwonderd was over het aantal en de verscheidenheid der schotels, en zelfs over de betrekkelijke geringheid der prijzen. Verwondering, die trouwens bij wat redenering niet lang duurde: Brussel is, behalve een bezettingsstad, waar heel wat officieren verblijven, ook een ontspanningsstad voor officieren, die hier van het front komen uitblazen; het brengt een status mee, waar zij, die een huishouden recht hebben te houden en weten wat dit in deze tijd betekent, slechts een zwak vermoeden van hebben. Zijn de goede Brusselse restaurants zoveel beter voorzien en in verhouding

goedkoper dan de Berlijnse, dan wil dit nog geenszins zeggen, dat de bevolking, die niet in restaurants eet, in weelde zwelgt, of zelfs, dat zij het beter hebben zou dan die van Duitsland. De buitenlanders, hoe neutraal ook, en hoe vriendelijk gezind, ontbreekt het dus aan het nodige vergelijkingsmateriaal tot een volledig oordeel; de vergelijkingstermen zijn niet gelijksoortig; en ik vermoed, dat er te Berlijn gelegenheden bestaan, die de kleine Brusselse burger, mits van geld voorzien, voor een bijhuis van het paradijs houden zou.

Maar hier wil ik het vandaag niet over hebben: bij mij is de vraag gerezen: wat hebben, bij alle overvloed, die Scandinaviërs in Brussel moeten ontberen? Wat hebben zij, met andere woorden, hier niet gegeten? Want het is een feit, een verschijnsel van onze bezettingstijd: behalve de duurte en de schaarste, die zich over zo goed als alle levensmiddelen uitstrekken, ondergaat onze diëtetiek nu en dan wijzigingen, die, voor enkelen hinderlijk, dan toch tot de verscheidenheid van de spijskaart, tot zelfs in de best voorziene eethuizen, ten zeerste bijdraagt. - Mijn vraag is dus: wat kan Brussel thans aan reizigers bieden, - of beter: niet bieden?

Daar is dan eerst de kalverenkwestie. Het is vandaag juist een maand geleden, dat kalveren bij onze voeding uitgeschakeld werden; sedert 15 Juli kennen wij de smaak van kalfsvlees niet meer. - Hier gaat het niet om bedelen, zoals onlangs met de suiker, of om achterhouden, zoals verleden winter met de aardappelen: hier gaat het alleen om voorkoming van hongersnood. Onze veestapel is, om allerlei redenen, die ik u gissen laat, omdat ik ze u niet met stiptheid en de nodige bewijzen op kan geven, onze veestapel dus is, naar het schijnt, in dergelijke mate geslonken, dat hij de zorg heeft gewekt van wie hem onder zijn hoede heeft. Men vond er op, dat het beste middel om koeien en stieren aan te kweken nog was, het doden van kalveren te voorkomen. En men verbood eenvoudig, dat deze nog zouden worden geslacht, tenzij de kalveren hun genus onwaardig waren, als

zijnde niet geschikt voor de voortplanting van het ras, of aldus gevormd, dat zij niet langer voldoen aan een gezonde kalverenesthetica. Het gevolg was, dat van tien tot vijftien Juli het kalfsvlees aan duizelingwekkend lage prijzen ging en zelfs de mindere lieden er zich tot een laatste troost zat aan eten konden. Waarna het kalf van markt en spijskaart verdween. Misschien vindt de reiziger het nog verdwaald op deze of gene gasttafel; heeft hij echter deze regels onder zijn ogen gehad, dan raadt ge wel, dat hij het met iets als walg afwijst: men moet laag gezonken zijn om zich te voeden met dieren, die mismaakt zijn of voor de reproductie onbekwaam. Het belet niet, dat de Brusselaar zich bij het kalfsverbod dubbel gespeend voelt, eerst van kalfsvlees als dusdanig, ten tweede van wat als minder edele delen van het dier - kop, tong, lever, nieren - niet door de gewonen slager, maar in "triperies" of penserijen verkocht werd: dan toch ook vlees, en niet onder het minst lekkere, en dat veel minder kostte dan gebraad of kotelet. In deze zin trof het verbod, hoe goed bedoeld ook, en hoe nodig, vooral de mindere beurzen: die penshuizen waren voor velen, in tijden, dat het vlees tot twaalf frank het kilo gaat, een uitkomst. Helaas, ook dit is nu voorbij!

Het is niet het enige. Sedert geruime tijd was een deel der Brusselse bevolking in ruime mate viseter geworden. Altijd vanwege de duurte en de mindere hoedanigheid van vlees, waren vele gezinnen er toe overgegaan, zich twee- driemaal in de week met vis te voeden: een niet te misprijzen afwisseling. Ook dit is nu echter sedert enkele weken onmogelijk geworden. En wel om deze reden: die vis moest uit Holland komen. Hier dus geen kwestie van bedeling of van achterhouding of van voorzorg: een kwestie van invoer. Waarom nu sedert geruime tijd die invoer van verse zeevis stop is gezet: ik vermoed, dat gij het beter weet dan ik. Het belet niet, dat wij er onder lijden: dierlijk voedsel wordt schaarser en schaarser, en dat wordt wel bedenkelijk.

Ook vetaardig voedsel. Terwijl reuzel weinig te krijgen is, maken wij weer maar eens een botercrisis door. Hier ligt de reden van een verschijnsel, dat wij sedert twee jaar telkens weer zien opduiken: zodra reglementering der prijzen vanwege de gewinzucht der kooplui nodig wordt, ziet men de getroffen waren van de markt verdwijnen. Boter ging tot dolle prijzen: van hoger hand zag men zich genoopt, prijzen vast te stellen, die waarlijk nog hoog genoeg waren, en verkoopverbod uit te vaardigen tegen al wie niet van het ambacht was. De "Ligue des marchands et producteurs du Brabant" trad de maatregel bij, en nam zelfs op zich er politie over uit te oefenen. Het belet niet, dat er gisteren en vandaag geen kilo boter in heel Brussel te koop was, en dit nog lang kan duren, vermits de bestaande voorraden best kunnen ingemaakt worden tot op het ogenblik, dat men ze aan smekende huisvrouwen tegen ongehoorde sommen verkopen zal. Dat het weer de minder gegoeden zijn, die het meeste lijden, spreekt vanzelf.

Intussen zien de boterwinkels der stad er als sterfhuizen uit; deur en blinden dicht, en het bordje: "geen boter, pas de beurre", en niet zelden, ook "keine Butter", want ook de Duitsers lijden onder de levensvoorwaarden van een bezette stad.

Hebben wij geen boter, dan hebben wij toch brood; dat brood heeft zelf ook een wijziging ondergaan, en daarom verdient het deze vermelding in de tegenwoordige diëtetiek van België's hoofdstad. Van bruin en dikwijls slecht, is het voor velen wit en doorgaans goed geworden. Officieel is het wel te verstaan bij het oude gebleven. Maar nooit heeft het officiële in België een lang leven gehad, als het niet volkomen overeen stemde met de volkszin, en het Duitse bestuur heeft herhaald ondervonden, dat daar maar weinig aan te veranderen is. - Wij krijgen dus bruin brood, maar er bestaan twee middelen om aan wittebrood te geraken. Het eerste is: ziek worden. En denk nu niet, dat daar heldenmoed toe nodig is; een slechte maag

is voldoende, en in de tegenwoordige voedingswaarden is dat niet moeilijk. Ge hebt dus een slechte maag (en wie heeft daar geen voldoende verbeelding toe?); ge laat het vaststellen door een goedwillig dokter, die meent, dat wittebrood voor u hoogst gewenst zou zijn, en het op een papiertje schrijft; met dat papiertje gaat ge naar een zeker lokaal, waar men u meer of minder onderzoekt; en aldus krijgt ge geregeld wit brood thuis gebracht, dat niet duurder, en veel smakelijker dan bruin brood is. - Er is een ander middel: te gaan wonen in één der voorsteden, die door het bekende "Comité-Fleskens" bediend worden. Door tussenkomst van dit weldadig Nederlands comité, dat enorme diensten bewijst, kan heel de provincie Brabant geregeld Hollands wit brood krijgen, en zo daar gemeenten zijn, die van de geboden gelegenheid geen gebruik maken, dan is dat zeker de schuld niet van bedoeld comité. Gelukkig wordt er wel gebruik van gemaakt, en steeds ruimer. Onze volksvoeding komt het zeer ten goede als men bedenkt, dat het Nationale voedingscomité in de meeste landelijke gemeenten geen brood, maar meel verstrekt. Men moet dus zelf bakken of laten bakken, wat voor velen bezwaren heeft, en voor rationele voeding in vele gevallen niet bevorderlijk is.

Dat we voor de winter een algemeen goede hoedanigheid van het brood mogen verwachten, kan afgeleid worden uit de oogst, die men thans overal aan het pikken en binnenhalen is. Hoe het in het etappegebied gesteld is, kan ik moeilijk zeggen: ik heb nog geen machtiging ontvangen, er sedert mijn kortstondig en gevankelijk verblijf terug heen te gaan. Ik vrees echter, dat de oogst er minder voordelig zal zijn uitgevallen dan in Brabant. Men verbouwt er immers in hoofdzaak rogge, en die zal er, evengoed als overal in ons land, veel door de aanhoudende regens van voor een paar maanden geleden hebben, zonder dat de julizon nog veel kon verhelpen. Met de tarwe echter, de vrucht van Brabantse bodem, staat het zeldzaam

goed. Het is een heerlijk genot, thans door onze velden te wandelen, die, onder de kromme pikken, die zoevend de zuchtende aren vellen, geuren, oppermachtig, als warm koekebrood. Naast de rode tarwe staat de zijg blonde haver veel magerder. De suikerbiet daarentegen laat zich heerlijk aanzien. Ge weet tevens, dat ook het hooi goed uitgevallen is. En aldus hebt ge een overzicht van de toestand van de landbouw in België: hij kon zeker slechter zijn.

Een dergelijke wandeling langs de velden leert u nog iets anders: zij herinnert er u aan, - nieuw bestanddeel in onze diëtetiek - dat de intensieve fokkerij van konijnen een tijdstip van grote bloei doormaakt: men zal een nieuw Grieks woord moeten smeden om de voorkeur aan te duiden, die de bezette Belgen voor konijnenvlees aan de dag zijn gaan leggen. Gezegende konijnen, hoe dankbaar kloppen voor u de Belgische harten, in deze kalf- en visloze tijd! Maar ook: hoe weet ge de Belgische breinen te teisteren, die zich afvragen hoe zij aan voedsel moeten komen voor zo talrijk en zo kwistig, en ook zo gulzig een broed! Gelukkig is het vakantie. Naar zee kan men niet, en om naar de Ardennen te gaan moet men veel meer geld dan vroeger hebben. De tijden zijn trouwens onzeker: men waagt zich niet gaarne ver van huis. En de omstreken van Brussel zijn immers prachtig. De Brusselaar met vakantie gaat dan ook die omstreken ontdekken. En hij oefent er het utile dulci bij uit. Van huis uit heeft hij natuurlijk de levensmiddelen meegenomen, die hem ook deze dag het bestaan moeten verzekeren; hij draagt ze in een valies. Komt nu dit valies midden de dag leeg aan menselijk voedsel, dan wordt gedacht aan het konijn, vriend van de mens, die thuis in een hokje zit bij gebrek aan malse weide, en zonder andere nooddrift dan wat aardappelschillen: het enige, waar de huisvrouw over beschikt, wil zij geen groente kopen voor het konijn, dat haar aldus weldra de ogen uit het hoofd zou gaan kosten. Wat wordt er nu gedaan. Onmiddellijk na het middagdutje gaat de hele familie, gewapend met de messen

van het landelijk maal, op de buik liggen als kruipdieren. De linkerhand grijpt in het ruige gras der boskanten, in de weke kruiden van de meerszomen, en zelfs, helaas, in de stoffige netels, die maar al te dikwijls onderaan de hagen overvloedig zijn. De gewapende rechterhand nu snijdt toe: een geluid als van een grazend schaap. Aldus wordt de ganse namiddag zonder grote vermoeyenis doorgebracht. Is de vader een geleerde, dan geeft hij er zijn kinderen een nuttige les in de botanica bij. De huismoeder, die tegen nietsdoen moeilijk kan, vindt er een niet onpoëtische bezigheid in. En aldus is iedereen tevreden, en niet het minst het konijn, dat zich 's avonds, op het ogenblik, dat het aan de dagelijkse portie ging wanhopen, zich de ganse inhoud van de propvolle reiszak in het enge stadshokje met al de geuren van de geliefde buiten plengen ziet ...

Verordeningen in België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

De vleesloze dagen, die voor velen hier reeds lang geen uitzondering meer vormen, hebben nu hun ambtelijke sanctie gekregen. Gisteren werd de verordening betreffende beperkt (lees: de beperking van het) gebruik van vlees en vet openbaar gemaakt; zij luidt aldus:

Art. 1. In gasthoven, herbergen en spijshuizen, evenals in maatschappij- (lees verenigings-) en verversingslokalen mag slechts één vleesgerecht per maaltijd opgediend worden.

Art. 2. In voornoemde lokalen mogen: 1°. op maandag en donderdag geen vlees, wild, gevogelte, vis en andere spijzen, die met vet of spek gebraden, gebakken of gestoofd zijn, evenals gesmolten vet, en 2°. op zaterdag geen varkensvlees opgediend worden.

Het toebereiden van spijzen in eigen vet zonder bijkomende vetstoffen is toegelaten.

Art. 3. Als vlees in de zin van deze verordening gelden runder-, schapen-, kalfs- en varkensvlees, evenals vlees van allerhande gevogelte en wild, evenals verduurzaamd vlees, allerhande worsten en spek. Als vet gelden boter, gesmolten vet en reuzel, margarine, kunstkeukenvet, evenals allerhande dierlijke en plantaardige oliën en vetten.

Art. 4. Overtredingen worden gestraft met 8 dagen tot 6 maand gevangenis en met 26 tot 500 frank boete, enz. enz.

Bevoegd tot oordeel vellen zijn de strafkamers der Belgische rechtbanken van eerste aanleg.

Op dezelfde dag werd aan het roomverbruik paal en perk gesteld, door deze verordening:

Art. 1. Met het oog op een betere benutting van ongeroomde melk, is het verboden:

1. Room in de handel te brengen, uitgenomen voor het vervaardigen van boter;
2. Ongeroomde melk of room in beroepsbedrijven bij het bakken te bezigen of aldus toe bereide bakkerijwaren te verkopen;
3. Ongeroomde melk of room tot het vervaardigen van chocolade en andere cacaohoudende toe bereidingen, bonbons en dergelijke te bezigen;
4. Zuivere of verwerkte of met andere spijzen vermengde slagroom in de kleinhandel, inzonderheid in melkwinkels, pastei- en broodbakkerijen, gasthoven, herbergen en spijshuizen, evenals verversingslokalen op te dienen.

Art. 2. Als room geldt alle met vetgehalte verrijkte melk, ook verdikt en in poeder.

Art. 3. De belanghebbende bedrijfhouders zullen, op een goed zichtbare plaats, een afdruk van deze verordeningen in hun lokalen uithangen.

Art. 4. Is gelijk aan art. 4 van de vorige verordening.

Over de gevechten in Oost-Afrika meldt het Belgische ministerie van koloniën:

De brigade Molitor heeft St.-Michaël bezet, naar alle waarschijnlijkheid op 12 augustus. Onmiddellijk na een begin van haar offensieve beweging, drong deze brigade tot meer dan 500 km in vogelvlucht op Duits grondgebied door, in een bergachtige en moeilijk toegankelijke streek. Tijdens haar opmars versloeg zij de vijand in vijf gevechten, waardoor het aan kolonel Molitor gelukte uit de richting van Muanza te bewerken, Kigoma en Udjij werden op 29 juli genomen. Het eerste regiment van dezelfde brigade heeft het station Rutschugi bezet, 100 km ten oosten van Kigoma. De bezetting van het deel van de centrale Duitse spoorweg tussen Rutschugi en Kigoma is voltrokken na gevechten, die de vijand een honderdtal doden, enkele Europese krijgsgevangenen en een buit, waaronder twee marinekanonnen van 105 mm kostten.

Maandag 21 augustus 1916 – avondeditie

Berlijn, 21 augustus. Officieel.

Voor Oostende is een Engels watervliegtuig door vuur vernield.

Nog: Brusselse diëtetiek (KVdW).

Brussel, 17 augustus.

Of zij er op gewacht had, heeft nauwelijks één dag nadat ik u de tegenwoordige diëtetiek van Brussel had voorgesteld als iets bij uitstek veranderlijks, heeft, zeg ik, de Duitse overheid een paar besluiten openbaar gemaakt, die mijn mening als de enig juiste komen bevestigen. Ja, onze officiële voedingswijze, zoals zij ons wordt opgelegd, mag afgewisseld heten; zij gaat tevens - en het is het enige wat aan haar bestendig is, - zij gaat tevens verminderend, hetgeen de spaarzaamheid, en volgens sommigen zelfs voor onze gezondheid bevorderlijk mag heten, vooral voor dezen die hun maaltijden in restaurants, of wat daarmee gelijk kan gesteld, plegen te gebruiken.

Het is dus op deze laatsten, en dus ook op de Deense sociaaldemocraten, die Brussel bezoeken, en zelfs op onzijdige journalisten, die met mij uit willen gaan eten, - het is op zulke epicurianen, dat het eerste decreet van deze kwestie slaat. Het luidt, naar de geest zo niet naar de letter: voortaan zal in dergelijke lokalen nog slechts één schotel vlees per maaltijd mogen opgediend. Bovendien mag dat vlees, op maandag en op donderdag, noch gebakken, noch gebraden, noch gestoofd worden in welk vet hoegenaamd, tenzij, o ironie, in het eigen vet, zo het daarover beschikt. En daarenboven zal ieder op zaterdag alle varkensvlees derven, al was er in Groot-Brussel niets anders dan varkensvlees voorhanden. - En meen nu maar niet dat je, slim als je je waant, de maatregel ontwijkt door, bijvoorbeeld, uw schotel vlees door een schotel vis te laten voorafgaan, of door, op verboden dagen, in plaats van vlees, een zeetongetje te laten bakken in geurige roomboter: vis is immers ook vlees, al mocht ge zulks allicht tot op heden niet weten. Zelfs vlees uit blik, zelfs worst wordt als vlees beschouwd, al kon in deze ernstig reden tot twijfelen bestaan. En tracht nu maar verder geen variaties uit te voeren op het begrip vet, door daar plantaardige producten, als margarine bv., uit te schakelen: zelfs geen steenolie,

zelfs geen petroleum wordt voor het bereiden der spijzen toegelaten, en je zou dus ongelijk hebben het er mee te proberen.

Met dat al komt Brussel culinair een heel eind dichter bij Berlijn te liggen, en het beneemt de Scandinavische socialisten allicht de lust, nog naar Brussel vergelijkende studies te komen maken. Wie weet trouwens of zij aan de getroffen maatregel geen schuld hebben ...

Gelukkig worden dezen, die niet meer in spijshuizen eten, door de maatregel niet getroffen. Zij worden het echter door het tweede en gelijktijdige besluit, waar ik het hier over hebben wou. Dit besluit handelt over melkroom. Melkroom mag voortaan niet meer verkocht worden, dan met zijn natuurlijke ondergrond. Want het schijnt wel dat men in Brussel nog ongeroomde, laat staan ongedoopte melk verkocht, hetgeen velen zal verbazen. Zelfs slagroom zal voortaan niet meer te krijgen zijn, tenzij voor zieken. Ook taartjes met slagroom behoren voortaan tot het verleden, tenzij men dus over een ziekte beschikte, die ze als geneesmiddel onontbeerlijk maakt. En ik vrees ten eerste dat zulke ziekten niet endemisch worden. Ook als men zelf de room tot boter wil verwerken, mag ze u worden afgeleverd. Hier, vrees ik, staat een deur open voor bedrog; wie, in deze tijd van botersnood, kent de aanvechting niet, zijn eigen boterboer te gaan worden? Dit echter gaat niet zonder moeilijkheden en bezwaren, die vermeerderd worden met de dreigende straffen op elk misbruik en vergrijp ...

Met dat al wordt ons leven weer maar wat vereenvoudigd.

Er zijn mensen die dat onaangenaam vinden ...

Het Belgische Staatsblad bevat een besluitwet van koning Albert der Belgen, betreffende de "Comités, belast de Belgen, tijdelijk in den vreemde verblijvend, het bekomen van geldvoorschotten te

vergemakkelijken, ten einde hen in staat te stellen in hun dagelijkse noodwendigheden te voorzien.”

Het enig artikel luidt:

Zijn bekrachtigd en zullen hun volle en gehele uitwerksels teweeg brengen:

1°. Het koninklijk besluit van 1 december 1914, houdende instelling van een comité belast de Belgen, tijdelijk in Engeland verblijvende, het bekomen van geldvoorschotten te vergemakkelijken, ten einde hen in staat te stellen, in hun dagelijkse noodwendigheden te voorzien;

2°. Het koninklijk besluit van 1 maart 1915, waarbij de Belgische minister van financiën machtiging gegeven wordt in de streken, waar het nut ervan zal bewezen zijn, dergelijke comités in te stellen.

3°. Het koninklijk besluit van 1 mei 1915, waarbij de Belgische minister van financiën gemachtigd wordt in de samenstelling van het kapitaal der naamloze vennootschap “Kredietvereniging”, te 's Gravenhage opgericht, tot het beloop van 200.000 gulden tussen te komen.